Lausunto

Yrittäjyys ja elinkeinopolitiikka
Paavali Kukkonen

13.5.2025

E 24/2025 vp Valtioneuvoston selvitys: E-kirje: Komission luonnosehdotus Puhtaan teollisuuden ohjelman valtiontukipuitteiksi (Clean Industrial Deal State Aid Framework, CISAF)

Elinkeinoelämän keskusliitto EK kiittää mahdollisuudesta antaa lausunnon eduskunnan talousvaliokunnalle valtioneuvoston E-selvityksestä koskien EU-komission luonnosta CISAF:ksi (Clean Industrial Deal State Aid Framework).

Suomen tulee toimia komission suuntaan erittäin aktiivisesti ennen lopullista komission päätöksentekoa parhaan mahdollisen lopputuloksen saavuttamiseksi CISAF:ssa Suomella ja suomalaisyrityksille.

EK pitää valtioneuvoston E-selvitystä ja siinä muotoiltua Suomen linjaa pääosiltaan hyvänä.

Lähtökohdat: EU:lle tarvitaan voimakkaampia teollisuuspoliittisia välineitä

EU:n kilpailukyvyn parantaminen nopeasti muuttuneessa ja edelleen muuttuvassa kansainvälisessä toimintaympäristö vaatii mittavia ja laaja-alaisesti toteutuvia investointeja. Investointien vauhdittamisessa yksittäisten jäsenvaltioiden hartiat eivät ole tarpeeksi vahvat: tarvitaan EU:n laajuista kilpailukyky-, investointi- ja teollisuuspolitiikkaa.

Politiikkatoimien on perustuttava välineisiin, jotka parhaiten edistävät kestävää kasvua, kilpailukykyä ja korkeaa tuottavuutta myös pitkällä aikavälillä. Tämä tarkoittaa erityisesti sisämarkkinoiden kunnianhimoista kehittämistä ja yritysmyönteisen toimintaympäristön vahvistamista. Uusi EU-komissio onkin tarttunut tehtävään kunnianhimoisesti, pyrkien mm. kehittämään sääntely-ympäristöstä entistä suotuisampaa ja parantamalla sisämarkkinoiden toimivuutta. Työ on kuitenkin vasta alussa, eikä päätösten riittävyyttä, toimeenpanoa ja tuloksia voida vielä pitkään aikaan arvioida.

Suuri osa näistä toimista tuottaa investointien houkuttelun näkökulmasta tuloksia varsin hitaasti, eivätkä vastaa näin riittävällä tavalla tarpeisiin. EU:ssa tarvitaankin myös nopeavaikutteisempia toimia, investointikannustimia tässä ja nyt. Niitä tulisi toteuttaa tavalla, jotka vaalivat ja tehostavat samalla EU:n sisämarkkinoita eli ovat linjassa – eivätkä ristiriidassa – pitkäaikaisten kilpailukyvyn kehittämistavoitteiden kanssa.

EK onkin esittänyt, että sisämarkkinoiden vahvistamisen ja liiketoimintaympäristön parantamisen ohella vahvojen kilpailukykyisten rahoitusvälineiden (excellence-

perusteisten) sisällyttäminen uuteen monivuotiseen rahoituskehykseen (MFF) tulisi olla ensisijaisia keinoja investointien edistämiseksi valtiontukijoustojen sijaan. Välineet, jotka luovat EU:n sisäistä valtiontukikilpailua tulisi poistaa. Jotta tämä olisi mahdollista, MFF:n osaksi tulevan kilpailukykyrahaston tulisi olla kokoluokaltaan riittävän suuri ja sisältää soveltuvat instrumentit investointien tukemiseen.

EK katsoo, että Suomen etu toteutuisi näin kolmea reittiä:

1. Suomella on perusteet luottaa oman teollisuutensa kilpailukykyyn ja mahdollisuuksiin menestyä kilpailtaessa EU-tasoisesta laatuun perustuvasta rahoituksesta.
2. Samasta syystä voidaan myös katsoa, että suomalaisyritysten menestymisen mahdollisuudet ovat hyvät markkinoilla, jotka perustuvat reiluun kilpailuun, eikä myönnettyjen valtiontukien määrään (joiden myöntämiseen Suomella on myös useita muita maita rajatummat mahdollisuudet).
3. Kilpailulliset markkinat vahvistavat myös kestävimmällä tavalla koko EU:n kilpailukykyä edistäen tehokkuutta, tuottavuutta sekä uudistumista ja innovaatioita.

CISAF-luonnos vie kehitystä väärään suuntaan

Komission parhaillaan aiempien ja vuoden 2025 loppuun asti voimassa olevien kriisipuitteiden (TCTF) korvaajaksi valmistelema Clean Industrial Deal State Aid Framework (CISAF) vie suomalaisen elinkeinoelämän näkökulmasta kehitystä väärään suuntaan.

Komissio valmistautuu jatkamaan ja laajentamaan valtiontukien joustavuutta jopa yli viiden vuoden ajan ilman asianmukaista arviointia nykyisten joustojen tai ehdotettujen suunnitelmien tehokkuudesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin tai niiden vaikutuksesta kilpailuun.

Ennen päätöksentekoa päättyvää TCTF:ää ja esitystä CISAF:ista tulisi arvioida 1) toimenpiteiden todellisesta tehokkuudesta asetettujen tavoitteiden suhteen, 2) niiden todellisesta tarpeellisuudesta esitetyssä laajuudessa investointien toteutumiseksi (verrattuna tilanteeseen, jossa vastaavia valtiontukia ei mahdollistettaisi) ja 3) niiden vaikutuksesta sisämarkkinoiden toimintaan ja mahdollisista kilpailun vääristymistä.

CISAF:n rinnalla EU-komissiolla on valmisteilla myös muita valtiontukijoustoja hyödyntäviä ja erilaisia markkinainterventioita merkitseviä toimenpiteitä. Lisäksi uudistettu MFF ja sen kilpailukykyrahasto sisältävät todennäköisesti osaltaan samankaltaisiin tavoitteisiin pyrkiviä välineitä. EU:n politiikkatoimien tulisi olla hyvin koordinoituja ja tehokkaita. Päällekkäisyyksiä tulisi välttää. Tässä onnistuminen näyttäytyy nyt epätodennäköiseltä.

Lausunto

Yrittäjyys ja elinkeinopolitiikka
Paavali Kukkonen

13.5.2025

EK:n keskeisiä esityksiä CISAF:ia koskien

- EU:n sisäistä kilpailua vääristävistä instrumenteista on kyettävä luopumaan. Uuteen monivuotiseen rahoituskehykseen MFF:ään on sisällytettävä tätä mahdollistavia ja Euroopan kilpailukyky- ja investointitarpeisiin vastaavia instrumentteja (excellence ja riittävä kokoluokka).

- CISAF:n vaikuttavuutta ja mahdollisia kilpailuvääristymiä on arvioita huomattavasti tarkemmin ennen päätöksentekoa ja käyttöönotettaessa tälle on asetettava riittävät jatkomenettelyt.

- CISAF:n tulee toteutuessaan olla voimassa vain vuoden 2027 loppuun saakka (uuteen MFF:ään asti). Mikäli kestoa ei olla valmiita rajaamaan, on siihen sisällytettävä ’mid-term review’ ennen uuden MFF:n voimaantuloa sekä arvioitava mahdollisia muutostarpeita/ehtojen tiukennuksia.

- Tukiohjelmien avoimuutta on lisättävä, jotta niihin osallistuminen on aidosti mahdollista sisämarkkinoiden periaatteiden mukaisesti eri jäsenmaiden teknologiatoimittajille. Luonnokseen sisältyvää 6 kuukauden avoimuusvaadetta on muutettava suurien investointien/investointiohjelmien osalta huomattavasti tiukemmaksi ja mahdollisimman välittömäksi.

- Joustojen on vivutettava yksityisiä panostuksia investointeihin mahdollisimman tehokkaasti, mikä edellyttää riittävän tiukkoja tukiehtoja. Valmius aitoon yksityiseen riskinottoon varmistaa todellista markkinakysyntää ja vaalii toimivia markkinoita.

- CISAF:n määrittelyjen on toteutettava teknologianeutraliteettia.

- CISAF ei saa vaarantaa uudistavia investointeja ilman valtiontukia tekevien yritysten kilpailuetua ja vääristää markkinoita:

    - Sallittujen tukien raja-arvot mm. euromääräiset ja prosentuaaliset maksimit sekä tukiohjelmien kestot on oltava riittävän tiukkoja (esimerkiksi 50 % maksimitasot ovat liian korkeita, 20–30 % maksimitasot perusteltavampia).

    - Tuki on rajattava investoinneille, sille on asetettava riittäviä innovatiivisuuskriteereitä sekä korkeista energiatehokkuus- ja päästövähennyskriteereistä on pidettävä kiinni.

    - Rajaukset eivät saa jäykistää EU-alueen elinkeinorakenteen kehittymistä ja tuotannon sijoittumista (mm. 36 kk sääntöä väljennettävä huomioimaan uuden teknologian ja laajojen hankkeiden toteutusta, joissa riskit ja epävarmuudet ovat tavallista suurempia).

- Luonnokseen sisältyvät viittaukset sosiaalisiin kriteereihin on poistettava tai määriteltävä avoimesti.

Tilannekuva tavoitteiden näkökulmasta

Komissio on kertonut julkaisevansa lopullisen esityksen jo pian CISAF:sta kesäkuun loppupuolella. Tällä hetkellä ei ole perusteita uskoa, että päätöstä viivästyttäisiin asianmukaisten vaikutusarviointien tekemisestä tms. johtuen. Mahdollisuudet saada rajattua CISAF:n kestoa eivät näyttäydy myöskään realistisilta.

Jonkinlaisen väliarvioinnin asettamisen sekä yksityiskohtaisten valtiontukiehtojen ja avoimuuden osalta on vaikutusmahdollisuuksia. Väliarviointia perustelisivat tietopohjaisuuden vahvistaminen, varovaisuusperiaate, myöhempi arviointi suhteessa monivuotisen rahoituskehyksen (MFF) lopputulemaan sekä toimintaympäristön mahdolliseen muutokseen (markkinakehitys, muiden valtioiden valtiontukipolitiikka jne.).

Kunnioittavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Paavali Kukkonen
Johtava asiantuntija
puh. 050 566 3455
paavali.kukkonen@ek.fi